

Vittraskolorna AB
Org. nr: 556458-6716
vittra@info.se

2019-12-17
Dnr 400-2018:10842

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors
arbete med jämställdhet vid Vittraskolan
Brotorp i Sundbybergs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete med jämställdhet. Syftet är att granska om det bedrivs ett långsiktigt jämställdhetsarbete på grundskolor där det finns risker i detta arbete. Begreppet risker innebär att urvalet består av grundskolor som tidigare haft brister i tillsynen inom områdena trygghet och studiero, åtgärder mot kränkande behandling och/eller värdegrundsarbete. Ett särskilt fokus finns på kopplingen mellan jämställdhetsarbetet och trygghet för alla elever.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?
 - a. I vilken utsträckning arbetar rektor för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö?
 - b. I vilken utsträckning har rektor skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet, genom bestående strukturer, ett kontinuerligt uppföljningsarbete och även kopplat detta arbete till en trygg skolmiljö?
2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet*, *Skolverkets allmänna råd*, *forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Vittra Brotorp i Sundbybergs kommun Vittraskolorna AB ingår i denna granskning. Granskningen av Vittra Brotorp omfattar årskurserna 4-6.

Skolinspektionen besökte Vittra Brotorp den 5-6 november 2019. Besöket genomfördes av Yrsa Alm Holmkvist och Fredrik Holmqvist. Intervjuer har genomförts med elever, lärare, elevhälsa, övrig skolpersonal och rektor. Observationer har genomförts på lektioner och i övrig skolmiljö.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området.

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område.

- Rektor behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som utgår från identifierade behov. I detta ingår att kartlägga och följa upp jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö, samt att, utifrån en analys av det som framkommer i kartläggningen och uppföljningen, besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder. Jämställdhetsarbetet behöver omfatta hela skolans organisation samt integreras och synliggöras i de ordinarie arbetsprocesserna kring trygghet och värdegrund.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Skolinspektionen bedömer att lärare och skolans övriga personal i vissa delar arbetar i för att alla elever ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver se till att lärare och personal planerar och genomför insatser och aktiviteter för att, utanför undervisningen, främja interaktionen mellan elever oavsett könstillhörighet.
- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att skapa en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra, och att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **17 juni 2020** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och effekterna av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018: 10842) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning leder rektor ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektor, utifrån kartläggning och analys av relevanta jämställdhetsområden, arbetar för att utveckla och integrera jämställdhetsarbetet i hela skolans organisation samt kopplar detta arbete till en trygg skolmiljö. Vidare granskas i vilken utsträckning rektor har skapat kontinuitet i jämställdhetsarbetet genom bestående strukturer och ett kontinuerligt uppföljningsarbete.

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte leder ett aktivt och långsiktigt jämställdhetsarbete. Granskningen visar att rektorn följer upp elevernas trygghet och andra jämställdhetsaspekter men att resultaten inte analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Granskningen visar att rektorn, förutom uppföljning av elevers trygghet även följer upp vissa andra aspekter av utbildningen som är kopplade till jämställdhet, men att dessa uppföljningar inte analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Eftersom det inte finns en struktur för arbetet med jämställdhet och eftersom arbetet inte är integrerat i de ordinarie arbetsprocesserna har rektorn inte skapat en kontinuitet och långsiktighet i jämställdhetsarbetet.

Rektors kartläggning och analys av jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö

Granskningen visar att rektor regelbundet kartlägger elevers upplevelse av trygghet men resultatet redovisas eller analyseras inte ur ett jämställdhetsperspektiv. Varje år genomför skolan en elevenkät och efter varje period (läsåret är uppdelat i 6 perioder) får eleverna utvärdera periodens arbete och svarar då på frågor om hur de upplevt undervisningen och tryggheten, enligt rektorn, eleverna och elevhälsans personal. Elevhälsan och rektor säger att kuratorn sammanställer resultaten och att dessa därefter diskuteras i elevhälsan där den biträdande rektorn alltid är med. Vidare säger rektorn att förutom trygghetsenkäten så genomför skolan trygghetsvandringar och har diskussioner kring resultaten i elevrådet. Rektorn, lärarna och elevhälsan säger i intervjun att resultatet från enkäten inte redovisas eller analyseras ur ett könsperspektiv. Vid kommunikering av underlag inför beslut uppger huvudmannen att det också görs en enkät kring trygghet, trivsel och respekt som är gemensam för koncernens samtliga skolor och som riktar sig till elever i årskurs fyra till nio. Huvudmannen säger vidare att resultaten på den enkäten redovisas könsuppdelat.

Rektor och övriga intervjuade personalgrupper säger att de kränkingsanmälningar som når rektor oftast handlar om fysiska kränkningar. Anmälningarna sammanställs utifrån kön och visar att pojkarna är överrepresenterade både vad gäller att utsätta andra elever för kränkningar och att själva bli utsatta. Rektor, elevhälsans personal och lärare säger under intervjuerna att det kan vara så att de verbala kränkningarna inte anmäls i samma

utsträckning. Lärare säger i intervjun att utfrysningar och liknande beteenden, som kanske är mer vanligt bland flickorna, är svårare att hantera. De säger vidare att det är svårt att veta när situationen är löst, medan om pojkar slåss är det tydligt att lärare måste ingripa. Rektor säger i intervjun att skolan har regelbundna och återkommande diskussioner för att skapa en samsyn kring vad kränkning är.

Spridning av resultat från kartläggningarna

Granskningen visar att resultaten från kartläggningen redovisas på arbetslagsmöte och i elevrådet. I intervjun med elever säger enstaka elever att de ibland får veta resultatet från enkäten om något tydligt framkommer. Rektor säger i intervjun att kuratorn samlar ihop resultatet och presenterar det för personalen i arbetslaget årskurs 4-6. Resultatet redovisas inte klassvis och inte könsuppdelat. Därefter arbetar lärarna med det samlade resultatet i arbetslaget och diskuterar det tillsammans med kuratorn enligt rektorn. Rektorn säger vidare att hen tar upp enkätresultaten i elevrådet och resonerar med eleverna kring resultatet.

Rektors arbete för att utveckla skolans jämställdhetsarbete och skapa en trygg skolmiljö samt integrera det i organisationen

Granskningen visar att skolan inte identifierat utvecklingsbehov och inte tagit fram mål för arbetet med jämställdhet. Det framgår av intervjuer med personalgrupperna och rektorn att rektor inte har formulerat några mål för skolans jämställdhetsarbete. Rektorn säger att hen inte gett personalen några särskilda instruktioner om hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas. Rektorn säger att skolan arbetar för att möta varje individ och inte tänka på kön, utan mer utifrån vilken person eleverna är. Enligt övrig personal arbetar skolan med att utveckla sitt trygghetsarbete men att det arbetet inte har fokus på jämställdhet. Elevhälsans personal berättar att skolan tidigare haft ett arbete för att motverka maktlekar och machokultur. Rektorn, elevhälsopersonalen, övrig skolpersonal och lärarna säger att de arbetar med att alla elever ska känna sig trygga på skolan och att de inte särskilt uppmärksammat jämställdhet i detta arbete. I intervjuer med lärare framkommer att rektorn och biträdande rektorn arbetar tillsammans med elevhälsan för att utmana personalen bland annat inom jämställdhetsområdet genom att till exempel uppmärksamma lärare på att de i klasskonferenser enbart tagit upp situationer som handlat om pojkar.

Granskningen visar att rektorn inte skapat kontinuitet och systematik i skolans jämställdhetsarbete. I intervjuer med rektor, lärare och representanter för elevhälsan framkommer att rektorn inte angett vilka rutiner eller arbetssätt som ska styra arbetet. Rektor har inte heller angett hur jämställdhetsarbetet ska integreras och behandlas i skolans ordinarie arbete gällande trygghet och värdegrund och i undervisning eller hur arbetet ska följas upp.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektor behöver utveckla ett långsiktigt jämställdhetsarbete som utgår från identifierade behov. I detta ingår att kartlägga och följa upp jämställdhetsområden med koppling till en trygg skolmiljö, samt att, utifrån en

analys av det som framkommer i kartläggningen och uppföljningen, besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder. Jämställdhetsarbetet behöver omfatta hela skolans organisation samt integreras och synliggöras i de ordinarie arbetsprocesserna kring trygghet och värdegrund.

2. I vilken utsträckning arbetar lärare och skolans personal i övrigt medvetet för att alla elever, oberoende av könstillhörighet, ska mötas samt ges en jämställd och trygg skolmiljö?

Inom detta område granskas i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar med att kritiskt granska normer kring kön i verksamheten, i vilken utsträckning skolpersonalen arbetar för att elever ska ges en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen samt i vilken utsträckning lärare förmedlar jämställdhet som värde genom sitt förhållningssätt i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att skolans personal i vissa delar arbetar för att alla elever ska mötas och ges en jämställd och trygg skolmiljö. Granskningen visar att lärare arbetar för att ge flickor och pojkar lika stort utrymme och inflytande i undervisningen och för att främja interaktionen mellan elever, oavsett könstillhörighet. Samtidigt visar granskningen att lärare inte bedriver ett medvetet arbete för att alla elever ska mötas av lika höga förväntningar i undervisningen och sällan ger eleverna möjlighet att samtala och reflektera kring jämställdhetsfrågor. Granskningen visar vidare att även om skolans personal på olika sätt arbetar för att skolans miljö utanför undervisningen ska vara tillgänglig för alla elever behöver personalens arbete för att främja interaktionen mellan elever utanför undervisningen utvecklas. Det framgår också att skolpersonalen reagerar och ingriper vid språkbruk och beteenden som strider mot värdegrunden oavsett om detta sker i eller utanför undervisningen. Slutligen visar granskningen att skolans personal inte gemensamt synliggör och kritiskt granskar normer kring kön i relation till skolans värdegrund och till den egna yrkespraktiken.

Lärares arbete med att förmedla jämställdhet genom sitt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att lärare inte bedriver ett medvetet arbete för att alla elever ska mötas av lika höga förväntningar oavsett könstillhörighet. Lärare säger i intervjun att de ser eleverna som individer och inte beroende på könstillhörighet. I intervjun säger lärarna att det ändå kan vara så att det finns olika förväntningar utifrån kön. Som exempel tar en lärare upp att hen nog kan ha högre förväntningar på flickors handstil. Elever ger inga sådana exempel utan säger att lärare behandlar dem lika. Inte heller rektor säger att hen märker att lärare har olika förväntningar utifrån elevernas könstillhörighet. Rektor säger att personalen på skolan har pratar kring olika proaktiva beteenden som är önskvärda och som skolan vill förmedla till alla elever oavsett könstillhörighet.

Granskningen visar att lärare ser till att ge flickor och pojkar lika stort utrymme och inflytande i undervisningen. Lärare och elever säger i intervjuer att både flickor och pojkar får prata och får hjälp i ungefär samma utsträckning om de behöver det. Eleverna säger i

intervjun att några pojkar oftare pratar rätt ut i klassen eller stör. Detta bekräftas av lärare som säger att flickor oftare räcker upp händerna medan fler pojkar säger saker rätt ut. Lärare säger vidare att de är uppmärksamma på detta och medvetet fördelar talutrymmet. Eleverna säger i intervjun att lärare gör på olika sätt för att fördela ordet i klassrummet och ger exempel på att de får räcka upp handen eller att lärare väljer vem som ska svara på lärarens fråga. Lärarna och eleverna berättar att det i flera av klasserna alltid finns två lärare och på sätt får de elever som behöver det snabbt hjälp. Lärare, elever och rektor säger att det inte skiljer sig i vilken grad eleverna får hjälp om man är pojke eller flicka. Eleverna ger exempel på hur lärare ger beröm till både pojkar och flickor genom att de säger till eleverna att de är duktiga och genom att ge hela klassen belöning om klassen skött sig bra. Eleverna säger att de flesta lärare gör så. Under Skolinspektionens observationer av undervisningen fördelas ordet i klassrummet genom att eleverna räcker upp handen, att läraren ber samtliga elever att svara på en gång eller genom att läraren går runt och lyssnar på alla elever en och en. Rektor säger att lärare också använder sig av trästicker med elevernas namn på eller via olika appar på mobiltelefonerna för att fördela ordet.

Granskningen visar att lärare arbetar medvetet för att främja interaktionen mellan eleverna genom att placera elever i blandade grupper i klassrummen och genom att dela in grupper så att pojkar och flickor arbetar tillsammans. Elevhälsan berättar att skolan har ett outtalat jämställdhetsfokus när det gäller sättet elever delas in i grupper på, och ger exempel på att kompisgrupperna som de arbetar med oftast är könsblandade. Rektor säger vidare att klasser eller grupper inte kan delas in utan att skolan gör sociala hänsynstaganden och att könstillhörighet är en viktig aspekt. Skolinspektionens observationer visar också att eleverna är placerade i klassrummen så att pojkar och flickor sitter tillsammans.

Granskningen visar att undervisningen sällan ger eleverna möjlighet att samtala och reflektera kring jämställdhet. Elever säger i intervjuer att de ibland diskuterar frågor om jämställdhet på någon morgonsamling. Rektor säger att skolan använder morgonsamlingarna som ett forum att diskutera värdegrundsfrågor och att det finns ett stödmaterial som kuratorn satt samman där också jämställdhetsaspekter ingår. Rektor säger också att skolan har ett samarbete med en ideell organisation som regelbundet medverkar i skolans värdegrundsarbete genom att hålla diskussioner i olika klasser. Lärare ger exempel från ämnet hem- och konsumentkunskap där eleverna haft diskussioner om fördelning av sysslor i hemmet.

Granskningen visar att skolans personal aktivt reagerar och ingriper när språkbruk och beteenden som strider mot värdegrunden förekommer i undervisningen. Eleverna berättar i intervju att lärare säger till om elever säger nedlåtande saker till varandra, eller beter sig på ett sätt som strider mot skolans värdegrund. Eleverna säger att det oftast inte är någon skillnad på hur läraren säger till flickor respektive pojkar men att det kan vara skillnad mellan olika lärare i hur och när de säger till. Lärare säger att det finns elevgrupper där det förekommer en del kränkande ord och lärare säger att de markerar när elever uttrycker dessa ord och tar därefter ett enskilt samtal med eleven när tillfälle ges.

Personalens arbete för en jämställd och trygg skolmiljö utanför undervisningen

Granskningen visar att skolans personal på olika sätt arbetar för att skolans miljö utanför undervisningen ska vara tillgänglig för alla elever. Rektorn lärare och elevhälsa säger i intervjun att skolan gjorde förändringar i miljön på skolan under förra läsåret. Syftet var att skapa en trevligare och tryggare miljö i klassrummen. Elever berättar i intervju att det oftast finns vuxna ute på rast. Samtliga intervjuade grupper säger att det blivit bättre än förut i avseendet att det finns vuxna ute och berättar att det finns ett schema över vilka som ska vara rastvakter. Lärare säger att det ibland händer att det blir fördröjning innan lärare kommer ut på rast och att det då kan uppstå konflikter mellan elever på väg ut och in vid rast. Övrig skolpersonal säger att det i skolans koncept ingår att personalen är tillsammans med eleverna under hela dagen. Rektorn säger att skolgården är lätt för rastvakterna att ha överblick över och att rastvakterna också kan få syn på elever som är själva. Rektor säger vidare att hen ofta är ute i verksamheten och på så vis får en god insyn både i miljön såväl inne som ute. Rektor säger vidare att när det gäller utemiljön diskuteras detta i elevrådet och eleverna ger förslag på vad de önskar på skolgården. Som exempel säger rektorn att skolan nyligen fått en parkourbana. När elevernas önskemål värderas, säger rektorn att detta görs bland annat efter om det är ett önskemål som kan tilltala både flickor och pojkar. Eleverna säger också att de tar upp frågor om skolmiljön i klassrådet och på elevrådet och säger att de upplever att förslag från flickor eller pojkar behandlas lika.

Granskningen visar att skolans personal reagerar och ingriper vid språkbruk och beteenden som sker utanför undervisningen och som strider mot värdegrunden. Elever säger i intervjun att det oftast finns vuxna ute när eleverna har rast och att de vuxna ingriper när de ser att något bråk uppstår. Intervjuade personalgrupper och rektor säger att det finns flera vuxna ute som ingriper om något händer. Lärare säger i intervjun att de markerar när de hör elever säga otrevliga saker till varandra och har därefter samtal med eleverna när det passar. Det framgår dock att det finns platser där elever upplever att det ofta saknas vuxna och där konflikter sker. Eleverna säger att det finns platser på skolgården och inne i skolan där det uppstår konflikter och nämner fotbollsplanen och korridorerna som exempel. Lärare säger också i intervjun att det kan vara stökigt i korridorerna och på fotbollsplanen, framför allt vid vissa gemensamma raster men att de vet var detta kan ske och regelbundet går dit och tittar. Samtliga intervjugrupper säger att det förekommer att elever använder olika kränkande skällsord utan att det uppfattas ha någon direkt innebörd för de inblandade. Rektor säger att språkbruket på skolan sedan tidigare är uppmärksammat och att det är ett område som skolan aktivt arbetar med tillsammans med eleverna. När det inträffar att elever beter sig illa mot varandra samtalar lärare med eleverna enskilt och ibland även i klassen. Därefter görs i vissa fall en anmälan till rektor. Övrig skolpersonal och elevhälsan säger att det finns en tydlig ärendegång för anmälningar till rektorn. De säger vidare att kuratorn följer upp att ärendet är avklarat.

Granskningen visar att skolan inte arbetar aktivt för att främja interaktionen mellan elever utanför undervisningen. Eleverna säger i intervjun att de vuxna som är ute på rasterna inte brukar göra något tillsammans med eleverna utan mest bara går runt och ingriper om det blir bråk. Lärare säger i intervjun att det när de är ute händer det att de ibland gör saker tillsammans med eleverna på rasterna och att de märker att eleverna uppskattar det. Lärare säger att de inte regelbundet deltar i elevernas rastaktiviteter och att det inte finns något bestämt aktivitetsschema. Rektor bekräftar i intervjun att det för närvarande inte finns några organiserade rastaktiviteter för elever i årskurserna 4-6.

Rektor och övrig personal säger dock att de planerar för att införa sådana. Rektor säger också att tidigare hade elever i årskurs nio rastaktiviteter för de yngre eleverna och att detta är ett arbete som vore bra att få igång igen. Övrig skolpersonal säger att de ofta ser att eleverna själva delar upp sig i grupper utifrån kön i till exempel matsalen. Under Skolinspektionens observationer av skolmiljön sågs eleverna till allra största del sitta könsuppdelat i matsalen. Under de raster som observerades rörde sig eleverna mestadels i könsuppdelade grupper, med undantag av en lek "Burken" där både pojkar och flickor deltog.

Synliggörande och granskning av normer kring kön

Granskningen visar att skolans personal inte gemensamt synliggör och kritiskt granskar normer kring kön i relation till skolans värdegrund och till den egna yrkespraktiken. Det framgår av intervjuer med rektor, lärare och skolpersonal att personalen inte gemensamt diskuterar könsnormer. Lärare och rektor säger att det finns tid för gemensamt planerings- och utvärderingsarbete samt tid för kollegialt lärande, men att de inte diskuterar och reflekterar över könsnormer i samband med detta. Lärare och övrig personal säger att de inte heller gemensamt pratar om hur könsnormer kommer till uttryck i bemötande av elever, men att de är noga med att försöka göra lika för både pojkar och flickor. Några lärare säger att det i bland förekommer spontana diskussioner mellan kollegor om jämställdhet, men inte i någon organiserad form. Delar av elevhälsan säger att de inom ramen för sitt specifika uppdrag ofta har den typen av diskussioner sinsemellan, men att samtliga funktioner i elevhälsan inte haft några gemensamma diskussioner om könsnormer i sitt arbete.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver se till att lärare och personal planerar och genomför insatser och aktiviteter för att, utanför undervisningen, främja interaktionen mellan elever oavsett könstillhörighet.
- Skolpersonalen behöver regelbundet synliggöra och kritiskt granska normer kring kön i den egna verksamheten, i syfte att skapa en jämställd och trygg skolmiljö. Detta kan till exempel innebära att personalen diskuterar och reflekterar över sina egna föreställningar om kön i relation till skolans värdegrund, att personalen diskuterar hur normer och förväntningar gällande kön kommer till uttryck i bemötande av elever och elevers bemötande av varandra. Det kan också innebära att personalen diskuterar hur normer och förväntningar kring kön påverkar elevernas trygghet på skolan. I detta ingår också att rektor ger förutsättningar för sådana diskussioner.

På Skolinspektionens vägnar

X Inger Börjesson

Beslutsfattare

Signerat av: Inger Börjesson

X Yrsa Alm Holmkvist

Föredragande

Signerat av: Yrsa Alm Holmkvist

I ärendets handläggning har även Fredrik Holmqvist, Anna Sundman Marknäs och projektledare Anna Johansson deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/tematisk-kvalitetsgranskning-av-grundskolors-arbete-med-jamstalldhet/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Vittra Brotorp är en fristående grundskola som omfattar förskoleklass och årskurserna 1-9. Skolan är belägen i Sundbybergs kommun. Skolan hade vid granskningstillfället 70 elever i årskurs 4-6. Skolan leds av en rektor.

Bilaga 2: Rättslig reglering med mera

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I förarbetena till skollagen förtydligas att skolan ska ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221). Vidare framhålls att det, för att förmedla och förankra de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar, måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 221 och s. 634).

1 kap. 5 § skollagen

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och motverka all form av kränkande behandling.¹

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 25 § skollagen

För eleverna i bland annat förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

I förarbetena till skollagen förtydligas att de mer generellt inriktade uppgifterna där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som exempelvis arbetet mot kränkande behandling samt undervisningen om jämställdhet och sex och samlevnad. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (Prop. (2009/10:165), Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 276).

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

¹ Se även 6 kap. 6-10 §§ skollagen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

5 kap. 3 § skollagen

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

I förarbetena till skollagen framhålls att det förebyggande arbetet är centralt vid skapandet av en trygg skolmiljö för alla elever samt att det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna kommer till uttryck i praktisk handling (Prop. 2009/10:165, Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 320).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37),² 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevers lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37) , 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

² Skolans jämställdhetsuppdrag har förtydligats genom revideringar i läroplanen som trädde i kraft den 1 juli 2018 (SKOLFS 2018:8).

Läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37), 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,

Alla som arbetar i skolan ska bland annat

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,

Läraren ska bland annat

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen,
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete,

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis, jämställdhet och sex och samlevnad,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen

Skolverkets allmänna råd om Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (s. 11-12, 27), (SKOLFS 2012:98.)

I kommentar till Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framhålls att syftet med kvalitetsarbetet är att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas. Det finns dock inget som hindrar att man inom kvalitetsarbetet även formulerar och följer upp egna mål (de får dock inte strida mot de nationella målen). Ytterst handlar det om att alla barn och elever ska erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet oberoende av bland annat kön. Vidare framhålls att kontinuerlig uppföljning innebär att fortlöpande samla in saklig information - vilken kan vara både kvantitativ och kvalitativ - om verksamhetens förutsättningar, genomförande och resultat.